

**PRIČA O
IZGUBLJENOJ
DEVOJČICI**
Elena Ferante

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8
office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S ITALIJANSKOG
Jelena Brborić

LEKTURA
Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA
Borka Slepčević

PRELOM
Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA
Milena Savić

ŠTAMPA
DMD Štamparija

Beograd, 2018.

Tiraž 3000

BOOKA.

Knjiga **092**

ELENA FERANTE
**PRIČA O IZGUBLJENOJ
DEVOJČICI**

Naslov originala

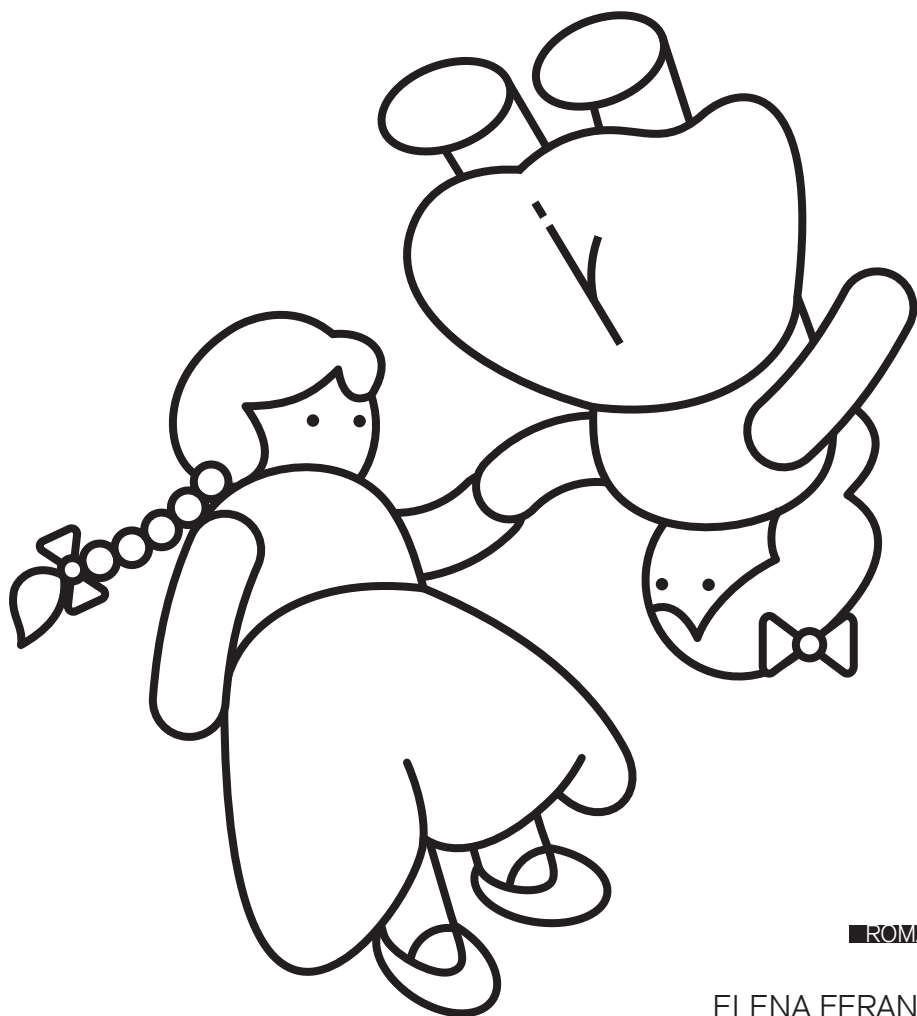
ELENA FERRANTE

STORIA DELLA BAMBINA PERDUTA

Copyright © 2014 by Edizioni e/o

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niži reprodukovati u bilo kom obliku bez
pismene saglasnosti izdavača.

ROMAN

ELENA FERANTE
**PRIČA O
IZGUBLJENOJ
DEVOJČICI**

S ITALIJANSKOG PREVELA
Jelena Brborić

SPISAK LIKOVA

Porodica Čerulo (obučareva porodica):

Fernando Čerulo, obučar, Lilin otac

Nuncija Čerulo, Lilina majka

Rafaela Čerulo, zvana Lina ili Lila. Rođena je u avgustu 1944. godine. Ima šezdeset šest godina kada bez traga nestane iz Napulja. Veoma mlada se udaje za Stefana Karačija, ali se tokom jednog letovanja na Iskiji zaljubljuje u Nina Saratorea, zbog koga ostavlja muža. Nakon propasti zajedničkog života s Ninom i dolaska na svet sina Đenara, zvanog Rino, Lila jednom zasnogda napušta Stefana kad sazna da on očekuje dete sa Adom Kapučo. Seli se sa Encom Skanom u kvart San Đovanni u Teduču, ali se nakon nekoliko godina, zajedno sa Encom i Đenarom, vraća u rejon.

Rino Čerulo, Lilin stariji brat. Venčao se sa Stefanovom sestrom Pinučom Karači, s kojom ima dvoje dece. Po njemu nosi ime Lilino prvo dete, takođe Rino.

Ostala deca

Porodica Greko (poslužiteljeva porodica):

Elena Greko, zvana Lenuča ili Lenú. Rođena u avgustu 1944. godine, autorka je duge priče koju čitamo. Nakon osnovne škole Elena nastavlja da se školuje s rastućim uspehom i diplomira na fakultetu u Pizi, na kome upoznaje Pjetra Ajrotu, s kojim će se nekoliko godina kasnije venčati i preseliti u Firencu. S njim ima dve kćerke, Adelu, koju svi zovu Dede, i Elsu. Međutim, razočarana bračnim životom, Elena napušta kćerke i Pjetra nakon što započne aferu s Ninom Saratoreom, u koga je zaljubljena još od malih nogu.

Pepe, Đani i Eliza, Elenini mlađi braća i sestra. Eliza, uprkos Eleninom neodobranju, odlazi da živi s Marčelom Solarom.

Otac, vratar u opštini

Majka, domaćica

Porodica Karači (don Akileova porodica):

Don Akile Karači, crnoberzijanac, zelenaš. Ubijen je.

Marija Karači, don Akileova žena, Stefanova, Pinučina i Alfonsova majka. Po njoj je dobila ime Stefanova i Adina kćerka.

Stefano Karači, sin pokojnog don Akilea, trgovac i prvi Lilin muž. Nezadovoljan burnim brakom s Lilom, započinje odnos sa Adom Kapučo s kojom kasnije počinje zajednički život. Ima sina Đenara s Lilom i kćerku Mariju sa Adom.

Pinuča, don Akileova kćerka. Udaje se za Lilinog brata Rina i s njim dobija dvoje dece.

Alfonso, don Akileov sin. Nakon duge veridbe miri se sa sudbinom i ženi se Marizom Saratore.

Porodica Peluzo (stolareva porodica):

Alfredo Peluzo, stolar i komunista, umire u zatvoru.

Đuzepina Peluzo, Alfredova predana žena, po njegovoj smrti oduzima sebi život.

Paskvale Peluzo, stariji sin Alfreda i Đuzepine, zidar, komunistički aktivista.

Karmela Peluzo, koju zovu i Karmen, Paskvaleova sestra, dugo je bila verena sa Encom Skanom. Udaje se za radnika na benzinskoj pumpi na auto-putu i s njim dobija dvoje dece.

Ostala deca

Porodica Kapučo (porodica lude udovice):

Melina, rođaka Nunciije Čerulo, udovica. Skoro je izgubila razum nakon prekida odnosa s Donatom Saratoreom, kome je bila ljubavnica.

Melinin muž, umro je pod nerazjašnjenim okolnostima.

Ada Kapučo, Melinina kćerka. Nakon duge veridbe s Paskvaleom Peluzom, postaje ljubavnica Stefana Karačija, s kojim potom počinje da živi. Iz te veze rodila se devojčica Marija.

Antonio Kapučo, njen brat, mehaničar. Bio je veren sa Elenom.

Ostala deca

Porodica Saratore (porodica železničara-pesnika):

Donato Saratore, veliki ženskaroš, bio je ljubavnik Meline Kapučo. I Elena mu se vrlo mlada prepušta na plaži na Iskiji, ponesena bolom zbog Ninove i Liline veze.

Lidija Saratore, Donatova žena

Nino Saratore, najstariji od Donatove i Lidijine dece. Dugo je bio s Lilom u tajnoj vezi. Oženjen je Eleonorom, s kojom ima sina Albertina, započinje vezu sa Elenom, koja je i sama u braku i ima dve kćerke.

Mariza Saratore, Ninova sestra. Verila se sa Alfonsom Karačijem.

Pino, Klelija i Čiro Saratore, mlađa Donatova i Lidijina deca

Porodica Skano (porodica prodavca voća):

Nikola Skano, prodavac voća, umire od upale pluća.

Asunta Skano, Nikolina žena, umire od raka.

Enco Skano, Nikolin i Asuntin sin. Dugo je bio veren s Karmen Peluzo. Kada se Lila odluči da definitivno napusti Stefana, preuzima na sebe brigu o njoj i njenom sinu, i odvodi ih sa sobom u kvart San Đovani u Teduču.

Ostala deca

Porodica Solara (porodica vlasnika istoimene kafe-poslastičarnice):

Silvio Solara, vlasnik kafe-poslastičarnice

Manuela Solara, Silviova žena, zelenašica. U starosti je ubijena na vratima sopstvene kuće.

Marčelo i *Mikele Solara*, Silviovi i Manuelini sinovi. Marčela je u mladosti Lila odbila. Nakon mnogo godina počinje da živi sa *Elizom*, Eleninom mlađom sestrom. *Mikele*, oženjen *Điljolom*, poslastičarevom kćerkom, s kojom ima dvoje dece, uzima za ljubavnicu *Marizu Saratore*, s kojom dobija još dvoje dece. Opседnut je, međutim, *Lilom*.

Porodica Spanjuolo (poslastičareva porodica):

Gospodin Spanjuolo, poslastičar u kafe-poslastičarnici „*Solara*“

Roza Spanjuolo, poslastičareva žena

Diljola Spanjuolo, poslastičareva kćerka, udata je za *Mikelea Solaru* i sa njim ima dvoje dece.

Ostala deca

Porodica Ajrota:

Guido Ajrota, profesor grčke književnosti

Adela, njegova žena

Marijaroza Ajrota, starija kćerka, profesorka istorije umetnosti u Milanu

Pjetro Ajrota, mladi univerzitetski profesor. Elenin muž, *De-dein* i *Elsin* otac.

Nastavnici:

Feraro, učitelj i bibliotekar

Olivijerova, učiteljica

Đerače, gimnazijski profesor

Galijanijeva, profesorka u gimnaziji

Ostali likovi:

Dino, apotekarov sin. Bio je prvi momak s kojim se Elena zabavljala. Predvodnik rejonskih fašista, ubijen je u zasedi ispred porodične apoteke.

Nela Inkardo, rođaka učiteljice Olivijero

Armando, lekar, sin profesorke Galijani. Oženjen je Izabelom, s kojom ima sina Marka.

Nadja, studentkinja, kćerka profesorke Galijani. Bila je Ninova verenica. Baveći se politikom, vezuje se za Paskvlea Peluza.

Bruno Sokavo, prijatelj Nina Saratorea i naslednik porodične fabrike mesnih prerađevina. Ubijen je u sopstvenoj fabrici.

Franko Mari, Elenin verenik na početnim godinama studija, politički aktivista. Ostao je bez oka u fašističkoj zasedi.

Silvija, studentkinja, politički aktivista. Iz kratke veze s Ninom Saratoreom dobila je sina Mirka.

ZRELO DOBA

PRIČA O IZGUBLJENOJ DEVOJČICI

1.

Počevši od oktobra 1976. godine, pa sve do povratka u Napulj 1979. godine, trudila sam se da izbegnem ponovno uspostavljanje kontakta s Lilom. To, međutim, nije bio lak poduhvat. Od samog početka je nastojala da na silu ponovo prodre u moj život, a ja sam je ignorisala, tolerisala, podnosila. Premda se ponašala kao da joj je jedina namera da mi bude blizu u za mene teškim trenucima, nije mi polazilo za rukom da zaboravim njene reči pune prezira.

Danas mi se čini da bih se, da je ono što me je povredilo bila samo uvreda – kakva si ti glupača, beše povikala preko telefona kada sam joj rekla za mene i Nina, a nikada, *ama baš nikada* se u prošlosti nije dogodilo da mi se obrati na taj način – brzo primirila. Istina je da me je više od uvrede zbolelo to što je pomenula Dede i Elsu. Pomisli samo koliko ćeš bola naneti kćerkama, beše me upozorila, a ja sam preko njenih reči prešla ne pridavši im nikakav značaj. Međutim, s vremenom su njene reči počele da dobijaju na značaju, često sam im se vraćala. Lila nikada ne beše pokazala ni mrvicu interesovanja za Dede i Elsu, bila sam skoro sigurna da im ni imena nije pamtila. Kada bih tokom naših telefonskih razgovora pomenula kakvu njihovu dosetku, ona me je oštro prekidala, nastavljala je da priča o nečemu drugom. Kada ih je prvi put videla u kući Marčela Solare, uputila im je nezainteresovan pogled i pokoju opštu rečenicu, nije obratila ni trunku pažnje na njihove lepe haljinice, na njihove frizurice, na to kako se, premda još male, lepo i kulturno izražavaju. Pa ipak, bile su deo mene, ja sam

bila ta koja ih je rodila, koja ih odgaja, ja, koja sam joj oduvek bila prijateljica; trebalo je da ima obzira – ako ne iz ljubavi prema meni, makar iz ljubaznosti – prema mom majčinskom ponosu. Naprotiv, nije se potrudila da im uputi ni najmanju ljubaznost, sve što je bila u stanju da ispolji bila je nezainteresovanost. Tek se naknadno – zasigurno iz ljubomore, zato što je Nino bio moj – prisetila devojčica i iskoristila ih kako bi mi stavila do znanja da sam užasna majka, da ih žrtvujem zarad sopstvene sreće. Od same pomisli na njene reči hvatala me je nervoza. Jel' ona možda mislila na Đenara kad je napustila Stefana, ili kada je ostavljala sina na čuvanje komšinici kako bi se posvetila radu u fabrici, kada ga je poslala meni kao da želi da ga se otarasi? Ah, tačno je da nisam bila bez mana, ali sam svakako bila bolja majka od nje.

2.

Tokom tih godina slične misli počеше da me opsedaju svakodnevno. Bilo je to kao da je Lila, koja je o Dede i Elsi izgovorila samo tu jednu podlu rečenicu, postala zaštitnica prava mojih kćerki i osećala sam potrebu da joj pokažem da nije bila u pravu svaki put kada sam ih zanemarivala kako bih se posvetila sebi. Pa ipak, radilo se samo o glasu koji je bio posledica mog nezadovoljstva, nisam mogla da znam šta je zaista mislila o meni kao majci. Ona je jedina koja to može da kaže, ukoliko je zaista uspela da se uvuče u ovu dugu priču kako bi izmenila moj tekst, kako bi vešto ubacila ono što sam ja izostavila, kako bi neprimetno ubacila nešto drugo, kako bi ispričala o meni više nego što ja želim, više nego što sam u stanju da ispričam. Priželjkujem taj njen upad, njemu se nadam otkad sam počela da stavljam na papir našu priču, ali moram doći do kraja kako bih podvrgla proveru sve ove stranice. Ukoliko

bih to pokušala sada, sigurno je da bih negde zapela. Predugo pišem i umorna sam, postaje sve teže ispratiti tok događaja kroz kaos stvaran godinama od sitnih i krupnih dešavanja i osećanja. I zato težim da preletim preko delova o sebi kako bih odmah prešla na Lilu i sve komplikacije koje njena priča sa sobom nosi, ili još gore, prepuštam se prepričavanju dešavanja iz mog života zato što njih zapisujem s većom lakoćom. Međutim, neophodno je da izbegnem to raskršće. Ne treba da pođem prvim putem, na čijem kraju bih, ukoliko sebe ostavim po strani, pošto sama priroda našeg odnosa nalaže da mogu do nje da stignem samo polazeći od sebe, o Lili našla još manje tragova. S druge strane, ne treba da pođem ni drugim. U tome da o sebi govorim opširnije ona bi me i sama podržala. Hajde – rekla bi mi – pokaži nam kakvim je putem pošao tvoj život, koga je briga za moj, priznaj da ni tebe ne interesuje. I zaključila bi: ja sam ti obična mrlja od mastila, sasvim nedostojna jedne od tvojih knjiga, ostavi se mene, Lenú, šta ima da se priča o nečemu što je bolje zaboraviti?

Kako dakle da postupim? Da je još jedanput poslušam? Da se pomirim s tim da odrasti znači prestati se pokazivati i naučiti se kriti sve dok sasvim ne nestanemo? Da priznam da kako godine odmiču o Lili znam sve manje?

Ovog jutra teram od sebe umor i vraćam se za radni sto. Sada kad sam se primakla najbolnijem delu naše priče, želim da na ovim stranicama između nje i sebe uspostavim ravnotežu kakvu u stvarnom životu nisam uspela da uspostavim ni sa samom sobom.

3.

Iz dana provedenih u Monpeljeu sećam se svega osim samog grada, kao da u njemu nikada nisam ni bila. Osim hotela

i monumentalne sale u kojoj se održavao kongres na kome je Nino učestvovao, pamtim samo vetrovitu jesen i plavetnilo neba po kome plutaju beličasti oblaci. Pa ipak, u mom sećanju taj toponim, Monpelje, iz brojnih razloga i dan-danas simbolizuje sticanje slobode. Nije to bio moj prvi boravak u inostranstvu, već sam jedanput bila u Parizu s Frankom, i tom prilikom bejah osetila kako mi telom struji ista neustrašivost. Tada mi je pak delovalo da moj život čine Napulj i rejon, i da će ga zauvek činiti, dok sve ostalo predstavlja kratak izlet u čijoj sam izvanrednoj klimi sebe mogla da zamišljam onakvom kakva nikada neću postati. Monpelje mi je, međutim, iako znatno manje uzbudljiv od Pariza, pružio osećaj da su se moji okovi rasprslili i da sam slobodna. Sama činjenica da sam se našla na tom mestu u mojim očima je predstavljala dokaz da su rejon, Napulj, Piza, Firenca, Milano, pa i sama Italija, samo delići sveta u kome živim i da dobro činim što se njima više ne zadovoljavam. U Monpeljeu primetih ograničenost sopstvenih pogleda, kao i jezika na kome sam se izražavala i pisala. U Monpeljeu mi postade jasno koliko je uloga supruge i majke u trideset drugoj godini ograničavajuća. I tokom tih dana ispunjenih ljubavlju prvi put prestadoh da osećam kako me pritiskaju okovi koje bejah prihvatila tokom godina, okovi koji su me pritiskali zbog mog porekla, koje sam dobila zbog uspeha na studijama, koji su bili posledica mojih izbora, pre svega odluke da se udam. Tamo počeh da razumem zbog čega sam u prošlosti osetila onoliko zadovoljstvo saznajući da se moja prva knjiga prevodi na strane jezike i, u isto vreme, onoliko razočaranje što je van Italije našla malobrojnu publiku. Kako je samo bilo divno prelaziti granice, utonuti u druge kulture, otkriti da je sve ono što smo smatrali neopozivim zapravo relativno. Činjenicu da Lila nikada ne beše kročila van Napulja, što se, naprotiv, beše uplašila i kvarta San Đovani u Teduču, taj njen izbor koji sam dotad smatrala diskutabilnim

ali čije je pak prednosti ona umela da mi saspe u lice, sada počeh da posmatram kao dokaz mentalne ograničenosti. Napadoh je istom strategijom kojom ona mene beše napala. Misliš da si se ti prevarila u pogledu mene? Ne, draga moja, ja sam ta koja se prevarila u pogledu tebe: provešćeš čitav život posmatrajući kako kamioni promiču auto-putem.

Vreme je letelo. Organizatori kongresa su za Nina, još pre izvesnog vremena, rezervisali jednokrevetnu sobu, i pošto sam se ja prekasno odlučila da mu se pridružim, nismo mogli da je zamenimo za sobu s bračnim krevetom. Imali smo, dakle, dve sobe, ali sam se ja svako veče tuširala, spremala za spavanje i uz lupanje srca išla da mu se pridružim u njegovoj. Spavali smo zajedno, čvrsto zagrljeni, kao da se plašimo da će nas neka neprijateljska sila razdvojiti u snu. Svako jutro smo naručivali da nam se doručak donese u krevet, uživali smo u tom luksuzu koji dotad bejah videla samo na bioskopskom platnu, mnogo smo se smejali, bili smo srećni. Tokom dana sam išla s njim na predavanja, i mada se činilo da su i samim izlagačima stranice koje su čitali jednu za drugom dosadne, bilo mi je dovoljno što sam mu blizu, sedela sam pored njega ne uznemiravajući ga. Nino je pomno pratio izlaganja, hvatao je beleške i povremeno mi je šaputao na uvo zajedljive komentare na račun drugih izlagača i reči pune ljubavi. Za ručkom i večerom smo se mešali sa akademikima iz čitavog sveta, ljudima neobičnih imena koji su govorili nama nepoznate jezike. Svakako, najugledniji izlagači sedeli su za zasebnim stolom, mi smo bili smešteni za drugim, okruženi najmlađim učesnicima. Međutim, na mene je snažan utisak ostavila Ninova sposobnost da se kreće kroz različite krugove, kako dok se radi, tako i u restoranu. Koliko se samo razlikovao od nekadašnjeg studenta, pa čak i od mladića koji beše stao u moju odbranu u knjižari u Milanu pre skoro deset godina. Beše napustio nekadašnji polemički ton, s mnogo

takta je rušio akademske barijere, bio je istovremeno ozbiljan i dopadljiv pri uspostavljanju odnosa s kolegama. Genijalno je vodio razgovore, čas na odličnom engleskom čas na dobrom francuskom, pomažući se starom navikom da se služi brojkama i funkcijama. Ispunjavao me je ponos kad sam primećivala koliko se svima dopada. U roku od nekoliko sati pošlo mu je za rukom da postane miljenik kongresa, vukli su ga čas na jednu čas na drugu stranu.

Jedino se veče pred njegovu izlaganje u njemu nešto naglo promenilo. Iznenada postade nedruštven i neprijatan, videh kako ga savladava nervoza. Poče kuditi govor koji beše pripremio, ponavljao je kako mu pisanje ne dolazi prirodno kao meni, besneo je što nije imao vremena da se pripremi kako treba. Obuze me osećaj krivice, pomislih da je zbog složenosti naše situacije bio rasejan i pokušah da mu to nadoknadim zasuvši ga zagrljajima, poljupcima, molbama da na meni vežba svoj govor. Pristade, i osetih nežnost videvši ga u ulozi zaplašenog đaćića-prvačića. Njegov govor mi se ne učini ništa manje dosadan od ostalih koje bejah čula u velikoj sali, ali obasuh ga pohvalama i umirih ga u izvesnoj meri. Narednog jutra govorio je uvežbano i s mnogo žara, dobio je snažan aplauz. Te iste večeri ga jedan istaknuti akademik, Amerikanac, pozva da sedne s njim. Ja ostadoh sama, ali mi to ne zasmeta. U Ninovom prisustvu ni sa kim nisam razgovarala, u njegovom odsustvu sam pak bila primorana da se snalazim na svom usiljenom francuskom i upoznah se s jednim parom iz Pariza. Svideše mi se jer ubrzo otkrih da se nalaze u situaciji nalik našoj. Oboje su bračnu zajednicu smatrali zastarelim konceptom, oboje su s mukom ostavili za sobom supružnike i decu, oboje su delovali srećno. On se zvao Avgustin, imao je pedesetak godina, rumeno lice, živahne, azurnoplave oči i duge plavičaste brkove. Ona se zvala Kolomba, poput mene u tridesetim godinama, imala je veoma kratku crnu kosu,

izraženo našminkane usne i oči na sitnom licu, odisala je očaravajućom prefinjenošću. Upustih se u razgovor pre svega s njom, imala je sedmogodišnjeg sina.

„Moja starija kćerka će za nekoliko meseci napuniti sedam godina“, rekoh, „ali već je drugi razred, škola joj odlično ide.“

„I moj sin je veoma bistar i maštovit.“

„Kako je podneo razvod?“

„Dobro.“

„Zar nimalo nije propatio?“

„Decu ne odlikuje naša nepopustljivost, lako se priviknu na sve.“

Isticala je značaj dečje sposobnosti privikavanja, učini mi se da u njoj nalazi utehu. Dodade: u našem okruženju razvod nije retka pojava, deca su svesna postojanja te mogućnosti. Međutim, dok sam joj ja govorila kako ne poznajem druge žene koje behu ostavile muževe osim jedne moje prijateljice, ona iznenada promeni tok misli, stade se žaliti na dečaka: dobar je ali nekako usporen, uzviknu, u školi kažu da mu fali discipline. Iznenadnih se što nastavlja da govori bez nežnosti, maltene ozlojeđeno, kao da se dečak tako ponaša njoj u inat, unervozih se. Njen partner mora da je to primetio, umeša se u naš razgovor, stade se hvaliti svojom decom: mladićima od četrnaest i osamnaest godina, šalio se kako se obojica dopadaju ženama, kako mladim tako i onim u zrelim godinama. Kada nam se Nino pridružio, dvojica muškaraca, naročito Avgustin, počеше da govore loše o većini izlagača. Kolomba se ubrzo umeša, prividno vesela. To ogovaranje ubrzo je stvorilo osećaj bliskosti, Avgustin je čitavo veče mnogo pio i pričao, njegova partnerka se smejala čim bi Nino zinuo da nešto kaže. Pozvaše nas da im se pridružimo na putu za Pariz, tamo su išli automobilom.

Razgovor o deci i taj poziv na koji isprva ne odgovorismo ni potvrdno ni odrično kao da me spustiše na zemlju. Do tog

trenutka su mi Dede i Elsa neprestano padale na pamet, ponekad čak i Pjetro, ali kao da postoje u nekom paralelnom univerzumu, poput zamrznute slike naše trpezarije u Firenci ili na kauču pred televizorom ili u svojim krevetima. Iznenada kao da se ponovo uspostavila stvarna veza između naša dva sveta. Postadoh svesna toga da se boravku u Monpeljeu pri miče kraj, da je neizbežno da se Nino i ja vratimo svojim kućama i suočimo s bračnim krizama, ja u Firenci a on u Napulju. Tela moje dece stopiše se s mojim, osetih njihovo snažno prisustvo. Već pet dana nisam o njima imala nikakvih vesti, i na tu pomisao osetih snažnu mučninu, čežnja postade nepodnošljiva. Uplaših se, ne sopstvene budućnosti koja je sada nosila Ninovo ime, već časova koji mi slede, narednog dana, i onog posle njega. Nisam bila u stanju da se oduprem, i mada je već bila ponoć – od kakvog je to značaja, Pjetro je uvek budan – pokušah da pozovem kuću.

Nije bilo jednostavno ali napokon čuh uspostavljanje veze. Halo, rekoh. Halo, ponovih. Znala sam da je s druge strane Pjetro, obratih mu se: Pjetro, ja sam, Elena, kako su devojčice? Veza se prekinu. Pričekah nekoliko minuta, a potom zamolih centralu da pokušaju ponovo. Bila sam odlučna da nastavim da pokušavam čitave noći, međutim Pjetro mi se ovoga puta javi.

„Šta hoćeš?“

„Reci mi kako su devojčice.“

„Spavaju.“

„Znam to, pitam te kako su.“

„A šta je to tebe briga?“

„Majka sam im.“

„Napustila si ih, ne žele više da im budeš majka.“

„Jesu li ti to one rekle?“

„Rekle su mojoj majci.“

„Adela je s vama?“

„Jeste.“

„Reci im da se vraćam za nekoliko dana.“

„Nemoj, nema potrebe. Ni ja, ni devojčice, ni moja majka ne želimo nikad više da te vidimo.“

4.

Isplakah se, a zatim se smirih i pođoh Ninu. Želela sam da mu ispričam svoj telefonski razgovor, želela sam da me uteši. Međutim, dok sam se spremala da pokucam na njegova vrata, čuh da razgovara s nekim. Oklevala sam. Bio je na telefonu, nisam mogla da čujem šta govori, čak ni na kom jeziku priča, ali odmah pomislih kako razgovara sa svojom ženom. Da li se, dakle, ovo događalo svake večeri? Da li je, dok sam ja bila u svojoj sobi i spremala se za krevet ostavljajući ga samog, on zvao Eleonoru? Da li pokušavaju da nađu način da se u miru rastanu? Ili da se pomire? Hoće li ga ona nakon ovog našeg izleta u Monpelje primiti nazad?

Odlučih da pokucam. Nino začuta, ništa se nije čulo, a onda nastavi da priča još tišim glasom. Unervozih se, pokucah iznova, opet ništa. Pokucah i treći put, snažnije, i napokon dođe da mi otvori. Ja ga odmah napadoh, optužih ga da me krije od svoje žene, povikah mu da sam telefonirala Pjetru, da muž neće da me pusti da vidim kćerke, da rizikujem da upropastim čitav svoj život dok on ćaska preko telefona sa Eleonorom. Provedosmo noć u ružnoj svađi, jedva se pomirismo. Nino se na sve načine trudio da me umiri: smeškao se nervozno, ljutio se na Pjetra što se tako poneo prema meni, ljubio me je, a ja sam ga gurala od sebe, mrmljao je da sam luda. Međutim, koliko god da sam navaljivala, odbijao je da prizna da je razgovarao sa svojom ženom, kleo se u sina da se s njom nije čuo od dana kad je napustio Napulj.

„S kim si onda pričao?“

„S jednim kolegom koji je ovde u hotelu.“

„U ponoć?“

„U ponoć.“

„Lažljivče.“

„Govorim ti istinu.“

Dugo sam odbijala da vodimo ljubav, nisam bila u stanju, plašila sam se da me više ne voli. Onda se predadoh kako bih potisnula misao da je sve već gotovo.

Narednog jutra, prvi put tokom naših pet dana zajedničkog života, probudih se neraspoložena. Bilo je vreme da se krene nazad, kongres samo što se nije završio. Nisam pak želela da Monpelje bude običan predah, bilo me je strah povratka kući, strah da će se Nino vratiti svojoj, strah od ponovnog susreta s kćerkama. Kada nam Avgustin i Kolomba ponoviše predlog da pođemo s njima u Pariz automobilom, dodavši da će nas tamo rado ugostiti, okrenuh se Ninu u nadi da i on samo čeka priliku da produži naše zajedničko vreme, da odloži povratak. On pak odmahnu glavom sa žaljenjem, reče: to je nažalost nemoguće, moramo da se vratimo u Italiju, i stade govoriti o avionima, o kartama, o vozovima, o novcu. Osećala sam se krhko, preplaviše me razočaranje i ozlojeđenost. Bila sam u pravu, pomislih, slagao me je, nije u potpunosti raskrstio sa ženom. Zaista se čuje svako veče s njom, obećao joj je da će joj se vratiti nakon završetka kongresa, ne želi to da odloži ni na nekoliko dana. A šta je sa mnom?

Pade mi na pamet izdavačka kuća u Nanteri i moj rad na temu muškog stvaranja čovečice. Sve do tog trenutka ni sa kim nisam govorila o sebi, čak ni s Ninom. Bila sam nasmejana, ali maltene nêma žena koja spava s genijalnim profesorom iz Napulja, žena uvek prilepljena uz njega, koja se stara o njegovim potrebama, o njegovim mislima. Sada pak rekoš sa izveštačenom veselošću: Nino je taj koji žuri kući, ja međutim

imam neke obaveze u Nanteri; uskoro će biti objavljen – ili je možda već objavljen – jedan moj rad, nešto između eseja i priče; razmišljam da krenem s vama, da navratim u izdavačku kuću. Njih dvoje su me posmatrali kao da sam tek u tom trenutku počela zaista da postojim, i počеше me zapitkivati čime se bavim. Ispričah im, ispostavi se da Kolomba dobro poznaje gospođu koja je vodila malu ali, kako mi tada postade jasno, prestižnu izdavačku kuću. Prepustih se, pričala sam preterano veselo, možda preuveličavajući svoju književničku karijeru. To pak nisam činila zbog dvoje Francuza već zbog Nina. Želela sam da ga podsetim da i ja imam sopstveni život i sopstvena zadovoljstva, da, ako sam već bila u stanju da napustim Pjetra i kćerke, mogu i te kako i bez njega, i to ne za nedelju dana, ne za deset dana: smesta.

On me je saslušao, a onda se ozbiljan obrati Kolombi i Avgustinu: u redu, ukoliko vam nećemo biti na smetnji, prihvatamo vašu ponudu.

Međutim, kad se zatekosmo sami, održa mi nervozan i strastven govor, čija je suština bila da treba da se uzdam u njege, da ćemo, mada je situacija u kojoj se nalazimo složena, sigurno uspeti da je rešimo, ali da se, kako bismo to postigli, prvo moramo vratiti kući, da ne možemo da bežimo iz Montpellierea u Pariz, a potom u neki treći grad, da je neophodno da se suočimo sa supružnicima i da započnemo zajednički život. Iznenada mi se učini da su njegove reči ne samo razumne već i iskrene. Pometoh se, zagrlih ga, promrmljah: u redu. Pa ipak, pođosmo u Pariz, želela sam makar još koji dan.

5.

Put je bio dug, duvao je snažan vetar povremeno praćen kišom. Pejzaž je bio boje rđe koja se guli, ali bi se na mahove

nebo otvorilo pa bi sve zablistalo, zajedno s kišom. Sve vreme sam bila pripijena uz Nina, dremala sam na njegovom ramenu, iznova me obuže onaj osećaj da pomeram sopstvene granice i uživala sam u njemu. Sviđao mi se strani jezik koji je ispunjavao ograničen prostor automobila, sviđalo mi se što idem u susret knjizi koju sam napisala na italijanskom i koja će sada, zahvaljujući Marijarozi, prvi put ugledati svetlost dana na nekom drugom jeziku. Kakva izvanredna stvar, koliko mi se samo zadivljujućih stvari događalo! Ta knjižica je u mojim očima bila poput kamenčića koji sam zavitlala i sada leti u pravcu koji nisam bila u stanju da predvidim, brzinom koja se nije mogla porediti s brzinom kamenčića koje smo Lila i ja kao devojčice bacale u pravcu dečaćkih bandi.

Međutim, put nije tekao glatko sve vreme, na mahove me je obuzimala seta. A zatim, ubrzo stekoh utisak da je Nino u razgovoru s Kolombom drugačiji nego kad se obraća Avgustinu, pored toga što joj je previše učestalo dodirivao rame vrhovima prstiju. Malo-pomalo moje raspoloženje se pogoršavalo, postade mi jasno da su njih dvoje postali suviše prisni. Kada stigismo u Pariz, već su bili u odličnim odnosima, ćaskali su bez prestanka a ona se često smejala uvrćući odsutno pramenove kose oko kažiprsta.

Avgustin je živio u jednom lepom stanu pored kanala Svetog Martina, Kolomba se beše odskora uselila kod njega. Ni nakon što nam pokazaše našu sobu nisu nas pustili da odemo na spavanje. Stekoh utisak da ih je strah da ostanu nasamo jedno s drugim, nepresušno su ćaskali s nama. Osećala sam umor i nervozu, ja sam bila ta koja je htela da dođemo u Pariz a sada mi je čitava situacija delovala apsurdno. Šta sam radila u toj kući, među strancima, s Ninom koji na mene jedva da obraća pažnju, daleko od mojih kćerki? Kada se napokon našosmo u našoj sobi, upitah ga:

„Sviđa li ti se Kolomba?“

„Simpatična mi je.“

„Pitala sam da li ti se sviđa?“

„Jel' to hoćeš da se svađamo?“

„Neću.“

„Onda malo razmisli šta me to pitaš: kako može ona da mi se sviđa kada volim tebe?“

Plašilo me je kada mi se obraćao na taj način, makar i s trunskom oštrine, strahovala sam da je to dokaz da među nama nešto nije kako treba. Samo pokazuje ljubaznost prema nekome ko ju je pokazao prema nama, rekoh sebi i zaspah. Međutim, nisam dobro spavala. U izvesnom trenutku me obuze osećaj da sam sama u krevetu, pokušah da se probudim, ali me san povuče dublje. Probudih se nešto kasnije. Nino je toga puta stajao u mraku, ili mi se makar tako učini. Spavaj, reče mi. Utonuh iznova u san.

Narednog dana nas naši domaćini povezoše u Nanteru. Nino je nastavio da se šali s Kolombom čitavim putem, obraćao joj se praveći aluzije. Trudila sam se da na to ne obraćam pažnju. Kako sam zamišljala da bismo mogli živeti zajedno ako treba sve vreme da ga nadzirem? Kada stigismo na određite, postade društven i zavodljiv i s Marijarozinom prijateljicom i vlasnicom izdavačke kuće, njenom saradnicom, koje su bile jedna u četrdesetim a druga u šezdesetim godinama, obe daleko od šarmantnosti Avgustinove partnerke, i ja odahnih sa olakšanjem. Ne čini to namerno, zaključih, takav je sa svim ženama. I napokon se opet osetih prijatno.

Dve gospođe su me veoma nahvalile, upitaše me kako je Marijaroza. Od njih saznadoh da se moja knjiga tek nedavno pojavila u knjižarama, ali da je već izašlo nekoliko kritika. Starija gospođa mi ih pokaza, činilo se da je i sama iznenađena time koliko se o meni lepo govori, i to naglasi i Kolombi, Avgustinu, Ninu. Pročitah kritike, pokoji redak, tu i tamo. Nosile su potpise žena za koje ja nikada ne bejah čula ali Kolomba i dve

gospođe jesu, i zaista su bez ustezanja hvalile knjigu. Trebalo je da budem zadovoljna, koliko juče mi se činilo neophodnim da hvalim samu sebe a sada za tim više nije bilo potrebe. Pa ipak, nije mi polazilo za rukom da osetim uzbuđenje. Bilo je to kao da sada, kada volim Nina i on voli mene, ta ljubav potiskuje sve ostalo što je dobro u mom životu i sve dobro što tek treba da se desi u neki drugi, manje bitan plan. Pokazah uzdržano da mi je milo i bez oduševljenja se saglasih s planovima za promociju knjige koje su mi moje urednice izlagale. Morate nas ubrzo ponovo posetiti, uskliknu starija gospođa, veoma se radujemo tome! Mlađa dodade: Marijaroza nam je rekla da prolazite kroz bračnu krizu, nadamo se da ćete uspjeti da je rešite bez mnogo bola.

Tim putem saznadoh da je moj razlaz sa mužem stigao dalje od Adele, do Milana, pa čak i do Francuske. Bolje je tako, pomislih, biće nam lakše da se u potpunosti razidemo. Uveravala sam samu sebe: uzeću ono što mi sleđuje, nema potrebe da strahujem da ću izgubiti Nina, nema potrebe da se brinem za Dede i Elsu. Imala sam sreće, on će me zauvek voleti, a moje kćerke će zauvek ostati moje kćerke, sve će doći na svoje.

6.

Vratismo se u Rim. Rastadosmo se uz silne zakletve, obasipali smo jedno drugo njima. Potom se Nino uputi u Napulj a ja u Firencu.

U kuću uđoh maltene na vrhovima prstiju, uverena da me čeka jedan od najtežih izazova s kojima sam se u životu susrela. Devojčice me pak dočekaše uz bučno oduševljenje i stadoše me pratiti u stopu – ne samo Elsa već i Dede – kao da ih je bilo strah da ću, ukoliko me ispuste iz vida, ponovo nestati. Adela se prema meni ophodila ljubazno i nijednom

ne spomenu situaciju koja ju je dovela u moju kuću. Pjetro mi, veoma bled, samo pruži list papira na kome beše zabeležio telefonske pozive za mene, među kojima se Lilino ime nalazilo čak četiri puta. Potom reče da ide na službeni put, i već nakon dva sata više ga nije bilo, otišao je ne pozdravivši se ni s majkom ni s devojkicama.

Adela mi već nakon nekoliko dana pokazala šta misli o čitavoj situaciji: nadala se da ću doći k sebi i da ću se vratiti mužu. Bilo joj je pak potrebno nekoliko sedmica da shvati da mi ni jedno ni drugo nije u planu. Za sve to vreme ni u jednom trenutku nije mi se obratila povišenim tonom, nije izgubila strpljenje, nije komentarisala moje česte i duge telefonske razgovore s Ninom. Pokazala je, međutim, interesovanje za razgovore s dvema gospođama iz Nantere, koje su me obavestavale o napretku knjige i planiranju promotivne ture koja će me povesti u obilazak čitave Francuske. Nisu je iznenadile pozitivne kritike iz francuskih časopisa, tvrdila je da će knjiga doživeti sličan uspeh i u Italiji i da će naši dnevni listovi postići još više. Hvalila je moju inteligenciju, moje obrazovanje, moju smelost, i nije se stavljala na sinovljevu stranu. Od njega pak nije bilo ni traga ni glasa.

Nisam imala nikakve sumnje da je službeni put van Firence bio čista izmišljotina. Odmah sebe ubedih, osećajući bes i delimično i prezir, da je majci poverio da razreši našu bračnu krizu i da se negde zatvorio da radi na svojoj knjizi bez kraja. Jednom prilikom ne mogoh se suzdržati, rekoh Adeli:

„Nije bilo nimalo lako živeti s tvojim sinom.“

„Nema tog muškarca s kojim je lako.“

„S njim je, veruj mi na reč, bilo izuzetno teško.“

„Misliš li da će ti s Ninom biti lakše?“

„Mislim.“

„Malo sam se raspitala, o njemu u Milanu kruže veoma ružne glasine.“

„Šta me se tiču milanske glasine? Volim ga već dve decenije, ogovaranja možeš da zadržiš za sebe. Ja ga poznajem bolje nego iko drugi.“

„Kako ti se samo sviđa da ističeš da ga voliš.“

„A što da mi se ne sviđa?“

„U pravu si, nema razloga. Pogrešila sam: uzalud je pokušavati otvoriti oči zaljubljenom čoveku.“

Od tog trenutka Nina više nismo pominjale. Kada joj poverih devojčice kako bih pojurila u Napulj, nije ni zucnula. Ništa ne reče ni kada joj objasnih da ću, odmah po povratku iz Napulja, otići u Francusku na nedelju dana. Upita me samo, s blagim prizvukom ironije:

„Hoćeš li biti ovde za Božić? Hoćeš li ga provesti s devojčicama?“

Ja se skoro pa uvredih na to pitanje, odgovorih:

„Naravno da hoću.“

Kofer sam napunila pre svega donjim vešom i elegantnim haljinama. Moje saopštenje da ponovo negde idem Elsa i Dede, koje za oca nikad nisu pitale iako ga već neko vreme nisu videle, podneše veoma loše. Dede mi povika reči za koje sam bila sigurna da ih nije sama smislila: baš me briga, idi, ionako si ružna i neprijatna! Okrenuh se Adeli u nadi da će se umešati, da će pokušati da ih zabavi i da im na neki način skrene pažnju, ali ona ništa ne učini. Kada me videše na vratima, briznuše u plač. Prva je zaplakala Elsa, urlala je da hoće da ide sa mnom. Dede se neko vreme odupirala, trudila se da mi pokaže da je nije briga, možda čak i da me prezire, ali naposletku popusti i prepusti se još težem očaju od sestre. Morala sam da skidam njihove ruke sa sebe, vukle su me za haljinu, tražile da ostavim kofer. Njihovi urlici pratili su me ulicom.

Put do Napulja učini mi se užasno dugim. Kada smo se primakli gradu, počeh da gledam kroz prozor. Što je više voz

usporavao klizeći kroz urbani prostor, sve više su me obuzimali premorenost i nervoza. Posmatrala sam kako promiču neugledne sive zgrade periferije, stubovi dalekovoda, svetla na semaforima, kamene nadstrešnice. Kada je voz ušao u stanicu, već mi se činilo da je Napulj za koji sam se osećala vezanom, Napulj u koji sam se sada vraćala, vezan jedino za Nina. Znala sam da je u goroj situaciji od mene. Eleonora ga je izbacila iz stana, i za njega je ova situacija bila privremena. Već je nekoliko nedelja boravio kod jednog kolege s fakulteta koji je živio na nekoliko koraka od katedrale. Gde će me odvesti, šta ćemo raditi zajedno? I ono najbitnije, šta ćemo odlučiti, s obzirom na to da o našoj budućnosti nismo imali nikakve planove, pa čak ni ideje. Jedino mi je bilo jasno da izgaram od želje za njim, jedva sam čekala da ga vidim. Izađoh iz voza praćena strahom da se dogodilo nešto što ga je sprečilo da dođe po mene. Međutim, bio je tu, onako visokog bilo ga je lako uočiti među ostalim putnicima.

To me je delom razuverilo, a još više me umiri to što nam je iznajmio sobu u jednom malom hotelu u Marđelini, pokazavši na taj način da nema nameru da me krije u kući svoga prijatelja. Bili smo mahniti od ljubavi, vreme je proletelo. To veče smo se šetali uz more privijeni jedno uz drugo, njegova ruka preko mojih leđa, povremeno se naginjao da me poljubiti. Davala sam sve od sebe da ga ubedim da pođe sa mnom u Francusku. Na tren je oklevao, a potom se povuče, zakloni se iza fakultetskih obaveza. Nije govorio o Eleonori niti o Albertinu, kao da bi sam pomen njihovih imena mogao da pokvari radost što smo zajedno. Ja mu pak ispričah za rastanak s devojkicama, rekoh da je neophodno da što pre nađemo rešenje. Primetih da se unervozio, bila sam veoma osetljiva na svaki znak napetosti, strahovala sam da će mi svakog časa reći: ne mogu, vraćam se kući. Međutim, brinula sam se zbog pogrešnog problema. Tek mi kada sedosmo na večeru reče u

čemu je stvar. Iznenada se uozbilji, reče da se dogodila nova neprijatnost.

„Da čujem“, promrmljah.

„Jutros me je zvala Lina.“

„Aha.“

„Želi da nas vidi.“

7.

Veče se pokvari. Nino reče da je moja svekrva bila ta koja je Lili rekla da sam u Napulju. Videlo se da mu je neugodno, pažljivo je birao svaku reč, naglašavao je informacije poput: nije znala gde da me nađe, tražila je od moje sestre broj telefona mog kolege, pozvala me je dok sam se spremao da izađem kako bih došao po tebe na stanicu, nisam ti sve odmah ispričao jer sam se plašio da ćeš se naljutiti pa će nam se pokvariti dan. Naposljetku reče utučeno:

„Znaš i sama kakva je, nisam bio kadar da joj kažem ne. Pristao sam da se nađemo s njom sutra u jedanaest, sačekaće nas na ulazu u metro stanicu na Trgu Amedeo.“

Ne mogah se suzdržati:

„Od kada ste ponovo u kontaktu? Jeste li se videli?“

„Ma šta to pričaš? Naravno da nismo.“

„Ne verujem ti.“

„Elena, kunem ti se da se s Linom nisam ni video ni čuo od 1963. godine.“

„Znaš li da dečak nije tvoj?“

„Rekla mi je jutros.“

„Pričali ste dakle dugo, i to o intimnim temama.“

„Ona je potegla pitanje očinstva.“

„A tebi, za sve ovo vreme, nikada nije palo na pamet da se raspitaš o dečaku?“

„To je moja stvar, ne vidim potrebu da o njoj razgovaramo.“

„Tvoje stvari su sada i moje. Imamo toliko toga jedno drugom da kažemo, a tako malo vremena. Nisam napustila kćerke kako bih traćila vreme s Linom. Kako ti je samo palo na pamet da ugovoriš to viđanje?“

„Mislio sam da će ti biti milo. U svakom slučaju, ovde imaju telefon, pozovi prijateljicu i reci joj da smo zauzeti, da ne možemo da se vidimo s njom.“

Eto, začas je izgubio strpljenje, začutah. Bio je u pravu, znala sam vrlo dobro kakva je Lila. Otkad sam se vratila u Firencu, često je telefonirala, ali sam ja imala preča posla, i ne samo da sam joj spuštala slušalicu uz razne izgovore već sam zamolila i Adelu, za slučaj da se ona javi, da joj kaže da nisam kod kuće. Lila pak nije odustajala. Bilo je, dakle, moguće da je za moj dolazak u Napulj saznala od Adele, moguće da je zaključila da se neću vratiti u rejon, moguće da je, kako bi me videla, našla način da stupi u kontakt s Ninom. U čemu je tu bio problem? I šta sam očekivala? Oduvek sam znala da ju je on nekada voleo i da je ona volela njega. I šta onda? Bilo je to davno, bilo je suludo sada ljubomorisati. Pomilovah mu ruku, prošaptah: u redu, ići ćemo sutra na Trg Amedeo.

Večerasmo, on je nadugo govorio o našoj budućnosti. Natera me da obećam da ću zatražiti razvod čim se vratim iz Francuske. Uveravao me je da je već stupio u kontakt s jednim svojim prijateljem advokatom i da je, mada je situacija bila veoma složena i mada će Eleonora i njena porodica zasigurno pružiti otpor, bio sasvim odlučan da stavi tačku na svoj brak. Znaš i sama, reče, da su te stvari ovde u Napulju zamršenije: iako su visoko cenjeni u svojim profesijama i puni para, po nazadnim shvatanjima i lošim manirima roditelji moje žene nisu ništa bolji od mojih ili tvojih. A onda, kako bi mi bolje pojasnio situaciju, stade govoriti o mojim svekru i svekrvi. Nažalost, uzviknu, ja nemam posla poput

tebe s valjanim svetom kao što su Ajrote, čiji su obrazovanje i kultura dostojni divljenja.

Slušala sam ga, ali među nama je sada bila Lila, osećala sam je kao da sedi za našim stolom, nisam uspevala da je oteram. Dok je Nino pričao, ja sam se prisećala nevolja u koje se beše uvalila kako bi bila s njim, ne vodeći računa o tome šta bi joj mogli uraditi Stefano, njen brat ili Mikele Solara. A na taj pomen naših roditelja, na tren se prisetih Iskije i one večeri na plaži Maronti – Lila s Ninom u Foriju, ja s Donatom na vlažnom pesku, i obuze me užas. To je, pomislih, tajna koju mu nikada ne smem odati. Koliko samo toga ostaje neizrečeno čak i između dvoje ljudi koji se vole, i koliki je rizik da će ih neko treći izgovoriti i sve pokvariti. Njegov otac i ja, on i Lila. Potrudih se da odagnam gađenje, stadoh govoriti o Pjetru i o tome koliko pati. Nino se na te reči zažari, sada je bio red na njega da bude ljubomoran, potrudih se da ga razuverim. Zatevao je potpuni raskid s dotadašnjim životom, ja se složih s njim, činilo nam se da je to jedini način da započnemo zajednički život. Povede se pitanje o tome gde i kako. Nina je posao neraskidivo vezivao za Napulj, mene su devojčice vezivale za Firencu.

„Vrati se da živiš ovde“, reče mi iznenada, „preseli se što pre.“

„To je nemoguće, moram ostaviti Pjetru mogućnost da viđa devojčice.“

„Smenjivaćete se, ponekad ćeš mu ih ti voditi, nekad će on dolaziti da ih vidi.“

„On na to neće pristati.“

„Pristaće.“

Provedosmo večer u takvom razgovoru. Što smo se više udubljavali u situaciju, činila nam se sve složenijom, što smo više maštali o tom našem zajedničkom životu – bićemo zajedno svaki dan, svake noći – to smo više želeli jedno drugo